

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationship) มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ประการแรกเพื่อพัฒนา และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของอิทธิพลของทุนทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประการที่สองเพื่อศึกษาน้ำหนักองค์ประกอบของทุนทางสังคมของโรงเรียนมัธยมศึกษา และอิทธิพลของทุนทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในบริบทของการศึกษาไทย และประการที่สามเพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุของอิทธิพลของทุนทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนมัศึกษาระหว่างสังกัด

ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มประชากรที่ศึกษาคือโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทยจำนวน 2369 โรงเรียน จาก 6 ภาคได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก และภาคใต้ ใน 2 สังกัดโรงเรียนได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) จำนวน 348 โรงเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น แบบสอบถามที่ได้รับคืนมาใช้ในการวิเคราะห์มาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 215 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลของแต่ละโรงเรียนมาจากครูตัวแทนสาระการเรียนรู้ 8 สาระได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม จำนวน 1579 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอก ทุนทางสังคม เป็นตัวแปรแฝงที่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรแฝง 2 ตัวได้แก่ ทุนทางสังคมภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 6 ตัวได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครู ความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการสถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับกรรมการสถานศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการสถานศึกษากับนักเรียน และทุนทางสังคมภายนอกสถานศึกษาประกอบด้วยตัวแปรแฝง 3 ตัวได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่วนตัวแปรแฝงภายในคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว ได้แก่ คะแนนการประเมินคุณภาพระดับชาติ (National Test หรือ NT) ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ม. 1-ม. 3) ในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา และช่วงชั้นที่ 4

(ม.4-ม.6) ในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ และ สังคมศึกษา โดยเฉลี่ยจากคะแนนประเมินคุณภาพระดับชาติ ปีการศึกษา 2546 และ 2547 ผล การเรียนเฉลี่ยสะสม (GPAX) ของรายวิชาหลักได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทยภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์และ สังคมศึกษา อัตราการลาออกกลางคันของนักเรียน (คิดเป็นเปอร์เซ็นต์) และอัตราการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย (คิดเป็นเปอร์เซ็นต์) เครื่องมือที่ ใช้ในการวิจัยมี 2 ส่วน ส่วนแรกคือแบบสอบถามเกี่ยวกับทุนทางสังคมในโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาโดยแบบสอบถามทั้งหมดจะใช้ในการสำรวจทุนทางสังคมใน 2 ระดับคือในส่วนของ ทุนทางสังคมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่าง ครู ความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการสถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ความสัมพันธ์ ระหว่างครูกับกรรมการสถานศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการสถานศึกษากับนักเรียน ส่วนของทุนทางสังคมภายนอกโรงเรียน ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่วนที่ สองคือแบบบันทึกข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูลของตัวแปรแฝงภายในได้แก่ คะแนนการประเมิน คุณภาพระดับชาติ (National Test หรือ NT) ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPAX) อัตราการลาออก กลางคันของนักเรียน (คิดเป็นเปอร์เซ็นต์) และอัตราการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย (คิดเป็น เปอร์เซ็นต์)

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน โดยใช้สถิติภาคบรรยาย เพื่อศึกษาลักษณะการแจกแจงของตัวแปรแต่ละตัว และการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) โดยขั้นตอนนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมสำเร็จรูป ขั้นที่สองเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุอิทธิพลของ ทุนทางสังคมที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อพิจารณาว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ เพื่อเปรียบเทียบค่าน้ำหนัก องค์ประกอบของทุนทางสังคมภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา และเพื่อศึกษาว่าทุน ทางสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาหรือไม่ และขั้นตอนสุดท้ายเป็นการ ทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุอิทธิพลของทุนทางสังคมที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีสังกัดต่างกันด้วยการวิเคราะห์กลุ่มพหุ (multi-group analysis) โดยสามขั้นตอนหลังทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม LISREL for Window version 8.72

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานไว้ 3 ประการคือ ประการแรก โมเดลเชิงสาเหตุอิทธิพลของทุนทางสังคมที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประการที่สองทุนทางสังคมภายในสถานศึกษาและทุนทางสังคมภายนอกสถานศึกษามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแตกต่างกัน และทุนทางสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และประการสุดท้ายโมเดลเชิงสาเหตุอิทธิพลของทุนทางสังคมที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนระดับมัศึกษามีความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดล แต่มีความแปรเปลี่ยนของพารามิเตอร์ในโมเดลระหว่างโรงเรียนต่างสังกัด

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุอิทธิพลทุนทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่ามีความสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1 ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ สำหรับผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์นั้นค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 7.76 ที่ค่าองศาอิสระเท่ากับ 7 ค่าความน่าจะเป็น $(P) = .35$ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .98 และค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .96 ค่าดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองส่วนที่เหลือ (RMR) .03 เท่ากับ และค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.10 สรุปได้ว่าโมเดลเชิงสาเหตุอิทธิพลทุนทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนมัศึกษามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบน้ำหนักขององค์ประกอบทุนทางสังคมของโรงเรียนมัธยมศึกษา และวิเคราะห์อิทธิพลของทุนทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา พบว่ามีความสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2 ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ โดยตัวแปรทุนทางสังคมและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ในทิศทางบวกโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .35 ทุนทางสังคมสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้ร้อยละ 22 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทุนทางสังคมได้รับอิทธิพลจากทุนทางสังคมภายใน (.99) มากกว่าทุนทางสังคมภายนอก (.79) ส่วนตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานั้นได้รับอิทธิพลจากตัวแปรคะแนนประเมินคุณภาพระดับชาติ (1.00) มากที่สุด รองลงมาคือระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (.70) และอัตราการศึกษาต่อของนักเรียน (.60) ส่วนตัวแปรอัตราการลาออกกลางคัน (-.40) นั้นมีอิทธิพลในทางลบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และเมื่อพิจารณาเฉพาะตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของทุนภายในสถานศึกษาพบว่าตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดในตัว

แปรทวนทางสังคมภายในสถานศึกษาคือตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างครู ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำที่สุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู และความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการสถานศึกษากับนักเรียน ส่วนตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดในตัวแปรทวนทางสังคมภายนอกสถานศึกษา คือความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุดคือตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุอิทธิพลทวนทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา และผลการวิเคราะห์กลุ่มพหุของโรงเรียนที่ต่างสังกัดกัน พบว่าโมเดลมีความไม่แปรเปลี่ยนในด้านรูปแบบโมเดล และมีความไม่แปรเปลี่ยนในค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรภายนอกแฝงไปยังตัวแปรภายในแฝง (GA) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรภายนอกสังเกตได้ (LX) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรภายในสังเกตได้ (LY) และค่าพารามิเตอร์เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรภายนอกแฝง (PH) กับตัวแปรภายในแฝง (PS) ยกเว้นค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรภายนอกสังเกตได้ (TD) กับตัวแปรภายในแฝง (TE) ที่มีความแปรเปลี่ยนระหว่างสังกัด สรุปได้ว่าโมเดลมีความไม่แปรเปลี่ยนด้านรูปแบบของโมเดล และเมทริกซ์พารามิเตอร์ในทุกๆเงื่อนไขระหว่างสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ยกเว้นสมมติฐานสุดท้ายที่เพิ่มเงื่อนไขให้เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรภายนอกสังเกตได้ (TD) กับตัวแปรภายในแฝง (TE) มีความไม่แตกต่างระหว่างสังกัด สำหรับโมเดลที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากที่สุดคือโมเดลที่กำหนดให้มีความไม่แปรเปลี่ยนในค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรภายนอกแฝงไปยังตัวแปรภายในแฝง (GA) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรภายนอกสังเกตได้ (LX) และค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรภายในสังเกตได้ (LY) โดยโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 30.16$ $df = 22$ $\chi^2/df = 1.37$ $p = .11$ $GFI = .96$, $NFI = .87$ $RFI = .83$ และ $RMR = .03$ จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าค่า p มีค่ามากกว่าที่จะไม่ปฏิเสธสมมติฐาน มีค่าเกิน .01 ค่า GFI NFI และ RFI มีค่าเข้าใกล้ 1 ค่า RMR มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยที่นำเสนอข้างต้น โดยภาพรวมแล้วสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ยกเว้นในสมมติฐานข้อสุดท้าย แต่อย่างไรก็ดีผลการวิจัยดังกล่าวยังมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่าโมเดลเชิงสาเหตุอิทธิพลทุนทางสังคมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยทุนทางสังคมที่ประกอบด้วยตัวแปรทุนทางสังคมภายใน และทุนทางสังคมภายนอกสถานศึกษานั้นส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาซึ่งวัดจากคะแนนประเมินคุณภาพระดับชาติ ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม อัตราการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย และอัตราการลาออกกลางคันของนักเรียน เมื่อพิจารณาอิทธิพลของทุนทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาพบว่า ตัวแปรทุนทางสังคมและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ในทิศทางบวกโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .35 ทุนทางสังคมสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้ร้อยละ 22 โดยทุนทางสังคมนั้นประกอบด้วยคุณลักษณะพื้นฐาน 3 ประการได้แก่ เครือข่ายความสัมพันธ์ ความไวเนื้อเชื่อใจ และบรรทัดฐานที่สร้างขึ้นระหว่างกัน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบค่าน้ำหนักองค์ประกอบแล้วพบว่าสำหรับทุนทางสังคมภายในสถานศึกษาแล้วค่าน้ำหนักองค์ประกอบของคุณลักษณะพื้นฐานด้านบรรทัดฐานมีความสำคัญสูงสุด ส่วนทุนทางสังคมภายนอกสถานศึกษาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของคุณลักษณะพื้นฐานด้านเครือข่ายความสำคัญสูงสุด

สรุปได้ว่าความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ภายในสถานศึกษาได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ครู และกรรมการสถานศึกษาทั้งความสัมพันธ์ที่มีระหว่างคนในกลุ่ม และความสัมพันธ์ที่มีระหว่างกลุ่ม และความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ภายในสถานศึกษาได้แก่ นักเรียน ครู กรรมการสถานศึกษา กับบุคคลที่อยู่ภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ ชุมชน และครอบครัวนักเรียน ต่างก็ส่งผลต่อทุนทางสังคม และทุนทางสังคมเองก็ส่งผลในทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Morgan (2000) Chang (2005) Sandefur et.al. (1999) และ Meier (1999) ที่ว่าทุนทางสังคมนั้นมีอิทธิพลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดังนั้นการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันของบุคคลทั้งภายในสถานศึกษา และบุคคลที่อยู่ภายในกับภายนอกสถานศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียน

นอกจากนั้นจากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าเป้าหมายหลักในการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของทุนทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน ครู นักเรียนผู้ปกครอง และชุมชน สอดคล้อง

กับพระราชบัญญัติการศึกษาชาติในมาตราที่ 8 ที่เน้นการจัดการศึกษาโดยยึดหลักการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมาตราที่ 9 การจัดการศึกษาโดยยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา (school - based management) โดยการจัดการศึกษาในรูปแบบนี้เป็นการดำเนินการโดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (stakeholder) นั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินการในลักษณะที่เป็นการดำเนินการ ทั้ง การร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมพัฒนา (participation and collaboration) (ภานุวัฒน์ ภัคดีวงศ์, 2541) โดยจุดหมายสำคัญคือเพื่อจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน และท้องถิ่น (รุ่งนภา นุตราวศ์, 2541) และเพื่อก่อให้เกิดคุณภาพการเรียนรู้ (Quality Learning) (ภานุวัฒน์ ภัคดีวงศ์, 2541) โดยการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นจากการร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น การร่วมกันจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาของชุมชน

แม้จะมีการพยายามสร้างความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น แต่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ก็ยังคงมีความไม่เข้าใจกันเกิดขึ้นเช่น บุคลากรโรงเรียนไม่เข้าใจระบบของชุมชนรอบโรงเรียน หรือบุคลากรของชุมชนไม่เข้าใจระบบของโรงเรียน (สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2549) นับเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้หลักการมีส่วนร่วมยังได้ผลไม่เต็มที่ จากผลการศึกษาเรื่องทุนทางสังคมนั้นพบว่า ความสัมพันธ์ที่จะส่งผลถึงความสำเร็จในการจัดการศึกษานั้นจำเป็นต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติที่สำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วยความเป็นเครือข่ายระหว่างกัน ความไว้วางใจเชื่อใจกัน และบรรทัดฐานความสัมพันธ์ หรืออาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาที่จะยังผลให้เกิดการเพิ่มระดับของคุณภาพการศึกษานั้น จะต้องมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ และใกล้ชิด มีความไว้วางใจ เชื่อใจในเจตนารมณ์ ความต้องการของอีกฝ่าย อีกทั้งมีความสัมพันธ์กันภายใต้กรอบของการให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการมีค่านิยมที่ดีต่อกัน นอกจากนั้นผลการศึกษาดังกล่าวถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์กรส่วนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษายังสนับสนุนแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา แต่มีเงื่อนไขประกอบความสัมพันธ์นั้นมีคุณสมบัติที่อยู่ภายใต้กรอบนิยามของทุนทางสังคม จึงจะทำให้การพัฒนาการศึกษาประสบความสำเร็จ

นอกจากนั้นจากผลการวิเคราะห์นี้สำนักองค์ประกอบของทุนทางสังคมจะเห็นได้ว่า คุณสมบัติพื้นฐานของทุนทางสังคมมีจุดเน้นแตกต่างกัน สำหรับทุนทางสังคมภายในสถานศึกษานั้นความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน และกรรมการสถานศึกษานั้นจะเน้นใน

ด้านบรรทัดฐานความสัมพันธ์ที่มีระหว่างกัน โดยต้อง มีการสร้างวัฒนธรรมการทำงาน ให้เป็น วัฒนธรรมคุณภาพ (Quality Culture) โดยสร้างวิสัยทัศน์ และค่านิยมร่วมกันเพื่อการยกระดับ การศึกษา ยึดมั่นในกฎระเบียบ ทำงานอย่างมีหลักคิด หลักการ และหลักปฏิบัติ รักษาติกา (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2550) ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เคารพความเห็นของอีกฝ่าย เป็นกรอบในการ อยู่ร่วมกัน เพื่อผลในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ส่วนทุนทางสังคมภายนอก สถานศึกษานั้นความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง และ นักเรียน ควรเน้นคุณลักษณะของความสัมพันธ์ในด้านความเป็นเครือข่ายระหว่างกัน เนื่องจาก การติดต่อสื่อสารกันนั้นย่อมสร้างให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน รับรู้ปัญหา เห็นความสำคัญและ รู้สึกเป็นเจ้าของ ส่งผลถึงการมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาที่มาจากความร่วมมือ ของบุคคลที่อยู่ภายในและภายนอกสถานศึกษา

2. จากผลการตรวจสอบนำหน้าห้องค้ประกอบทุนทางสังคม จะเห็นว่ามี ความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่าทุนทางสังคมภายในสถานศึกษาและทุนทางสังคมภายนอก สถานศึกษามีค่านำหน้าห้องค้ประกอบแตกต่างกัน โดยเมื่อพิจารณาค่านำหน้าห้องค้ประกอบของ ตัวแปรทุนทางสังคมพบว่าตัวแปรทุนทางสังคมได้รับอิทธิพลจากทุนทางสังคมภายใน (.99) มากกว่าทุนทางสังคมภายนอก (.79) สรุปได้ว่าการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานั้น ในด้าน ทุนทางสังคมควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ภายในสถานศึกษา ก่อนเป็นอันดับแรก จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การมีทุนทางสังคมภายในสถานศึกษามาก ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาทั้งในแง่การสนับสนุนให้เกิดการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโดยตรง โดยเฉพาะเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ซึ่ง หมายถึงการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีให้กับนักเรียน มีการพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือ และ ปฏิสัมพันธ์กัน หรือเรียกอีกอย่างว่าเป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือ สอดคล้องกับ Putnam (อ้างถึงใน อภิรติ ประดิษฐ์สุวรรณ, 2545), นุปผชาติ ทัพนิกรณ์ (อ้างถึงในอภิรติ ประดิษฐ์สุวรรณ, 2545) และไพโรจน์ เบนทนต์ (2544) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวจะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนที่สูงขึ้นได้ และจากการศึกษาเอกสารในบทที่ 2 ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างครูและ นักเรียน เป็นอีกตัวแปรที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามแนวคิดของ Worell และ Stilwell (อ้าง ถึงใน เบญจวรรณ ศิริพรชัยกุล, 2543), คณิงนิจ กล้าทอง (2542), Thomas (อ้างถึงใน นรติ กิจ บวรณะ, 2538), Yee (อ้างถึงในรุ่งสุรีย์ สิงหาราช, 2543) และ Stiles และ Dorsey (อ้างถึงในรุ่งสุรีย์ สิงหาราช, 2543) ที่กล่าวว่า การมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียนนั้น จะทำให้นักเรียนมี ทัศนคติและแบบอย่างที่ดี มีบรรยากาศในการเรียนที่ส่งเสริมพัฒนาการทางการเรียนรู้ กล่าวคือ มี

ความตั้งใจและมีความสุขในการเรียน ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรทุนทางสังคมภายนอก สถานศึกษาตัวแปรทุนทางสังคมภายในจึงมีน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า

นอกจากนั้นผลวิจัยข้างต้นยังสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการประกันคุณภาพ การศึกษาโดยความสัมพันธ์ของบุคคลในสถานศึกษา ได้แก่ นักเรียน ครู และกรรมการ สถานศึกษานั้นส่งผลต่อการพัฒนามาตรฐานการศึกษาตั้งนี้ทุนทางสังคมในสถานศึกษามีส่วน ช่วยในการพัฒนาระดับของตัวบ่งชี้ของมาตรฐานต่อไปนี้ได้แก่มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ในตัวบ่งชี้ที่ 2.5 ผู้เรียนร่าเริง แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น และชอบมาโรงเรียน สอดคล้องกับทุนทางสังคมภายในโรงเรียน ซึ่งกล่าวถึง ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนนักเรียน ครู และกรรมการสถานศึกษา ส่วนการที่นักเรียนจะมีความชอบมาโรงเรียนนั้นเป็นผลมาจากการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นในโรงเรียนที่จะช่วย สร้างบรรยากาศที่ดี ส่งผลให้นักเรียนชอบที่จะมาโรงเรียน มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัด องค์กรโครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ในตัว บ่งชี้ที่ 11.3 สถานศึกษามีการบริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม และมีการตรวจสอบ ถ่วงดุล ใน การศึกษาเรื่องทุนทางสังคมนั้นเน้นการให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน มีการพูดคุย สื่อสารและปฏิสัมพันธ์ ร่วมมือกันในการทำงาน และมีความเข้าใจไว้วางใจ โดยมีเป้าหมายให้เกิด ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ส่วนทุนทางสังคมภายนอกสถานศึกษานั้นก็มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มระดับ มาตรฐานการศึกษาด้วยในมาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือ กับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา สามารถวัดได้ผ่าน 2 ตัวบ่งชี้ คือตัวบ่งชี้ที่ 14.1 สถานศึกษามี ระบบ และกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา และตัวบ่งชี้ที่ 14.2 สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนใน การพัฒนาการศึกษา จากแนวคิดเรื่องทุนทางสังคมจะเห็นว่า เน้นการสร้างความสัมพันธ์ทั้ง ภายนอกและภายในสถานศึกษา โดยความสัมพันธ์ภายนอกสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนซึ่งเน้นให้ต่างฝ่ายต่างมีความสัมพันธ์กัน และมีเครือข่ายการติดต่อกัน ช่วยเหลือ และมีความไว้วางใจกันภายใต้กรอบของค่านิยมที่ดีโดยค่านิยมตัวนี้จะทำให้เกิด ความสัมพันธ์ที่เข้าใจซึ่งกันและกัน ลดข้อขัดแย้งระหว่างกันลง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าทั้งทุนทางสังคมภายใน และทุนทางสังคมภายนอก สถานศึกษาต่างก็ส่งผลต่อระดับตัวบ่งชี้ของมาตรฐานการศึกษาในทางตรง เมื่อพิจารณาถึงทุน ทางสังคมโดยรวมแล้วพบว่าทุนทางสังคมยังส่งผลต่อระดับของมาตรฐานการศึกษาในทางอ้อมใน มาตรฐานที่ 5 และมาตรฐานที่ 12 สำหรับมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตาม

หลักสูตร ตัวบ่งชี้คือคะแนนเฉลี่ยผลการสอบรวบยอดระดับชาติในระดับดีใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จากการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการมีระดับทุนทางสังคม หรือมีระดับความสัมพันธ์ของนักเรียน ครู กรรมการสถานศึกษา ชุมชน และครอบครัวที่ดี ย่อมส่งผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เนื่องจากทุกคนมีความมุ่งมั่นร่วมมือกันที่จะสร้างให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ต่างฝ่ายต่างมีบทบาทเป็นทั้งผู้รับผู้ให้ ผู้ร่วมหุ้น ผู้สนับสนุน คอยสอดส่องดูแลทรัพยากรในโรงเรียนให้การช่วยเหลือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ มีส่วนร่วมในการแก้ไขเมื่อโรงเรียนมีปัญหา (ชัยพจน์ รักราม, 2544) เพื่อผลในการพัฒนาการศึกษา ดังนั้นความสัมพันธ์เพิ่มระดับขึ้นผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาก็จะมีการพัฒนาตามไปด้วย มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้ 12.1 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อม และการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ 12.2 สถานศึกษามีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 12.3 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย ความสัมพันธ์ที่ระหว่างกันของโรงเรียนและชุมชน หรือผู้ปกครอง จะช่วยให้สามารถขอความช่วยเหลือจากชุมชนในด้านการจัดหาทรัพยากรที่เป็นอุปกรณ์การเรียนการสอน และทรัพยากรบุคคลที่จะทำการสอนเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นอกจากนั้นการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษายังส่งผลให้เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีความหลากหลาย และความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอีกด้วย

3. จากผลการศึกษาความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุอิทธิพลทุนทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา และผลการวิเคราะห์กลุ่มพหุของโรงเรียนที่ต่างสังกัดกัน พบว่ามีความไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ที่โมเดลจะมีความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบของโมเดล แต่มีความแปรเปลี่ยนระหว่างพารามิเตอร์เมทริกซ์ ผลการวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าโมเดลมีความไม่แปรเปลี่ยนทั้งรูปแบบ และค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรภายนอกแฝงไปยังตัวแปรภายในแฝง (GA), ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรภายนอกสังเกตได้ (LX), ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรภายในสังเกตได้ (LY) และค่าพารามิเตอร์เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรภายนอกแฝง (PH) กับตัวแปรภายในแฝง (PS) ยกเว้นค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรภายนอกสังเกตได้ (TD) กับตัวแปรภายในแฝง (TE) ซึ่งจากผลการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่าโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

(สช.) ต่างก็มีทุนทางสังคมไม่แตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าสังกัดของโรงเรียนที่แตกต่างกันไม่ได้ทำให้เกิดความต่างของระดับทุนทางสังคมของโรงเรียน

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาด้านเงินทุนที่ใช้เป็นงบประมาณในการจัดการศึกษาประเทศไทยได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดมา แม้ในช่วงที่ประสบภาวะเศรษฐกิจ และใช้งบประมาณเพื่อลงทุนทางด้านการศึกษาสูงเป็นอันดับ 3 ของเอเชียเป็นรองเพียงมาเลเซีย และได้หวัน แต่เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษา ปรากฏว่าทั้งคุณภาพ และประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการศึกษาไทยยังไม่เป็นที่น่าพอใจ (วรัญพร แสงนภาพร, 2548) และเมื่อเปรียบเทียบโรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายต่อหัวน้อยจำส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาที่ต่ำตามไปด้วย จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาไทยนั้นเน้นการเพิ่มเงินทุนเพื่อเข้าไปพัฒนาการศึกษา โดยที่คุณภาพการศึกษามีความสัมพันธ์กับทุนทางเศรษฐกิจของโรงเรียน

แต่จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่าทุนทางสังคมไม่ใช่เรื่องของเงินเพียงอย่างเดียว เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดที่ต่างกันทั้ง 2 โรงเรียนมีทุนทางเศรษฐกิจของโรงเรียนที่แตกต่างกัน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.)มีด้านทุนทางเศรษฐกิจน้อยกว่าโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน(สช.) แต่เมื่อพิจารณาถึงระดับของทุนทางสังคมแล้วพบว่าไม่แตกต่างกัน เนื่องจากทุนทางสังคมมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ จึงไม่ต้องอาศัยตัวเงินในการเพิ่มทุน อีกทั้งยังมีลักษณะที่ยั่งยืน และมีอยู่แล้วในชุมชน ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของบุคคลในชุมชน นอกจากนั้นหากโรงเรียนมีระดับทุนทางสังคมในระดับสูงก็สามารถที่จะระดมทรัพยากรจากชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หรือสามารถขอความช่วยเหลือจากส่วนครู ผู้ปกครอง หรือประชาชนในชุมชน เพื่อให้สนับสนุนโรงเรียน ช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี แทนการของบประมาณจากราชการเพียงอย่างเดียว หรือการขอให้ชุมชนช่วยสอนหรือบริจาคทรัพย์สิน (จามจรี จำเมือง, 2541) ดังนั้นสรุปว่าแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนนั้นไม่มีเพียงการเพิ่มทุนทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว การเพิ่มทุนทางสังคมก็นับเป็นแนวทางที่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนได้เช่นเดียวกันเนื่องจากแม้โรงเรียนในทั้ง 2 สังกัดนั้นจะมีความแตกต่างด้านทุนทางเศรษฐกิจ แต่เมื่อพิจารณาทุนทางสังคมแล้วพบว่าไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาในแง่ของลักษณะของโมเดลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้กับงานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์แบบเดียวกัน พบว่าโมเดลเชิงสาเหตุอิทธิพลทุนทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเป็นโมเดลที่มีขนาดเล็กมีเมทริกซ์ที่เป็นเส้นทางในโมเดลจำนวนน้อย ดังนั้นการกำหนดค่าของเส้นทางในโมเดลจึงทำได้น้อย เช่นการกำหนดค่าที่เท่ากันของเมทริกซ์ BE มีเพียง

เส้นทางเดียว ดังนั้นตัวอื่นก็ไม่สามารถเป็นค่าอื่นได้อีก เมทริกซ์อื่นๆก็เช่นกัน ทำให้ค่าในโมเดลไม่สามารถผันแปรเป็นค่าอื่นได้ นอกจากนั้น กลุ่มที่ใช้ในการเปรียบเทียบก็มีเพียง 2 กลุ่ม และมีค่าไม่ต่างกันนัก ทำให้โมเดลไม่มีความแปรเปลี่ยนระหว่างกันแม้จะมีการกำหนดเงื่อนไขก็ตาม

4. จากผลการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักองค์ประกอบที่มาจากตัวแปรความสำคัญระหว่างทุนทางสังคมภายใน และภายนอกสถานศึกษาจะพบว่าความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ในสถานศึกษานั้นส่งผลต่อทุนทางสังคมมากกว่าความสัมพันธ์ของบุคคลภายในสถานศึกษา กับบุคคลภายนอกสถานศึกษา และเมื่อพิจารณาถึงถึงค่าน้ำหนักองค์ประกอบของทุนทางสังคมภายในสถานศึกษาจะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างครูมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 พบว่าครูเป็นผู้มีส่วนร่วมในความสัมพันธ์แทบจะทุกส่วนในโรงเรียน และนอกจากนั้นครูยังเป็นผู้มีบทบาทในทางตรงต่อการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียนมากที่สุด โดย ครูที่รักนักเรียน ชอบอยู่ใกล้ชิดนักเรียน มีความเมตตากรุณา อดทนต่อคำถามต่างๆ ยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์เย็น รับผิดชอบ มีส่วนทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีของครูและนักเรียนย่อมส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันของครูส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่ดีในองค์กร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี เน้นการทำงานเป็นทีม (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2550) มีการช่วยเหลือกันในการพัฒนาการเรียนการสอนระหว่างเพื่อนครู ลดปัญหาและข้อขัดแย้งที่ทำให้การทำงานขาดประสิทธิภาพ และล่าช้า เพื่อสร้างบรรยากาศกัลยาณมิตรในการทำงาน ส่วนความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารนั้นทำให้ครูกล้าแสดงความคิดเห็น และความต้องการที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สำหรับความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกสถานศึกษา ในด้านความสัมพันธ์กับพ่อแม่ผู้ปกครองนั้นเมื่อครูมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่ผู้ปกครองย่อมทำให้ทราบสภาพปัญหา ความต้องการตลอดการร่วมกันหาทางช่วยเหลือกับพ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ส่วนความสัมพันธ์กับชุมชนนั้นครูนับเป็นตัวกลางที่จะสร้างให้เกิดมิตรจิตที่ดีต่อชุมชน การต้อนรับคนจากชุมชนที่เข้ามาหาหรือ หรือช่วยเหลือตลอดจนให้เกียรติบุคคลเหล่านั้นย่อมส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน โดยความสัมพันธ์ที่ดีของครูกับทุกส่วนที่กล่าวมาข้างต้นนั้นส่งผลต่อระดับทุนทางสังคมในระดับที่สูง อย่างไรก็ตามก็ดีเนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูเพียงส่วนเดียวเท่านั้น ทำให้การตอบแบบสอบถามเน้นที่ตัวครูมากกว่าส่วนอื่นๆ ดังนั้นหากมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากส่วนอื่นร่วมด้วยอาจทำให้ผลที่ได้แตกต่างออกไป

5. จากผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลทุนทางสังคมที่สร้างขึ้นจากแนวคิดและทฤษฎีนั้นเมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลของทุนทางสังคมที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา พบว่าทุนทางสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา แต่เมื่อ

พิจารณาอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่อตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา พบว่าตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรทุนทางสังคมทางบวก โดยมีขนาดของอิทธิพลเท่ากับ .35 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา พบว่ามีค่าเท่ากับ .22 หรือตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้ร้อยละ 22 จะเห็นได้ว่าทุนทางสังคมมีความสามารถในการทำนายผลสัมฤทธิ์ได้ จากการศึกษาของ Israel et. al. (2001) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของทุนทางสังคมในครอบครัว และทุนทางสังคมของชุมชนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย (Regression) ในการหาสมการการถดถอย โดยในการสร้างสมการนั้นจะมีตัวแปรอยู่หลายตัว ทั้งเชื้อชาติ, รายได้ หรือเพศ รวมทั้งมีตัวแปรอื่นที่คาดว่า จะมีผลกับทุนทางสังคมเช่น ขนาดของครอบครัว ลักษณะของชุมชน หรือลักษณะของครอบครัว มาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรทุนทางสังคมซึ่งจากการศึกษาของ Israel et. al. พบว่าทุนทางสังคมมีความสามารถในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาละตัวได้ประมาณร้อยละ 10-40 สอดคล้องกับการศึกษาของ Meier (1999) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับทุนทางสังคม และทุนทางสังคมของโรงเรียนที่มีต่อความสัมพันธ์ทางการศึกษาของนักเรียนที่อยู่ในวัยรุ่น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย (Regression) เช่นกัน ตัวแปรหลักจะเน้นตัวแปรทุนทางสังคม ประกอบด้วยความสัมพันธ์ของนักเรียนกับพ่อแม่, โรงเรียนกับพ่อแม่ของนักเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู และจะมีตัวแปรอื่นที่มีผลกับทุนทางสังคม แบ่งเป็นส่วนของตัวแปรควบคุม คือตัวแปรที่มีผลต่อทุนทางสังคมเช่นเชื้อชาติ และจำนวนของสมาชิกในครอบครัว ตัวแปรลักษณะของสังคมที่มีผลต่อระดับทุนทางสังคม เช่น ลักษณะของครอบครัว และตัวแปรทุนทางสังคม แต่เนื่องจาก การศึกษาครั้งนี้ต้องการที่จะเฉพาะตัวทุนทางสังคมโดยเน้นเฉพาะในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา ดังนั้นเมื่อพิจารณาเฉพาะอิทธิพลของตัวแปรทุนทางสังคมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเช่น ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน มีความสามารถในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาละตัวได้ประมาณร้อยละ 10-40 ใกล้เคียงกับผลการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่าผลการศึกษาอิทธิพลของทุนทางสังคมในบริบทของสังคมไทย กับต่างประเทศมีความคล้ายคลึงกัน

ข้อเสนอแนะ

การนำเสนอในตอนนี้นำผู้วิจัยนำเสนอโดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรก เป็นการนำเสนอ ข้อเสนอแนะ ในการนำผลการวิจัยไปใช้ และส่วนที่สอง เป็นการนำเสนอข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุอิทธิพลของทุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา พบว่าตัวแปรที่นำมาศึกษานั้นมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ดังนั้นเพื่อเป็นพัฒนา ทุนทางสังคมให้เกิดขึ้น ผู้วิจัยได้แบ่งการนำผลการวิจัยไปใช้เป็น 2 ส่วนดังนี้

1. การนำผลวิจัยไปใช้ในเชิงปฏิบัติ

1.1 ทุนทางสังคม ภายในสถานศึกษา

จากผลการศึกษาจะเห็นว่าสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในสถานศึกษานั้นส่งผลต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ดังนั้นจึงควรมีการเพิ่มระดับของความสัมพันธ์ของบุคคลในสถานศึกษา ได้แก่ ครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของทุนทางสังคม ในสถานศึกษาพบว่า คุณลักษณะพื้นฐานของทุนทางสังคมในเรื่องของบรรทัดฐานของ ความสัมพันธ์มีค่าสูงสุด ดังนั้นหากต้องการให้เกิดการพัฒนาของระดับทุนทางสังคมใน สถานศึกษาต้องสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในโรงเรียน โดยการสร้างวิสัยทัศน์ และค่านิยมร่วมกัน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาชาติ ทั้งครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาควรจะให้ ความสำคัญซึ่งกันและกัน มีการทำงานที่เป็นระบบ เน้นหลักความถูกต้อง ปรับปรุงการทำงาน อย่างต่อเนื่อง ทำงานเป็นทีม มีความรับผิดชอบ สร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม ยึดมั่นหลักการ และ รักษากฎระเบียบ (สมศักดิ์ คลประสิทธิ์, 2550) นอกจากนี้แล้วยังมีแนวทางอื่นๆในการพัฒนาทุน ทางสังคมดังนี้

1.1.1 นักเรียน

ความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนด้วยกันนั้นสามารถทำให้เกิดการพัฒนาตัวผู้เรียน ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งตัวนักเรียนเอง ครู และกรรมการสถานศึกษา ควรสร้างให้เกิดบรรยากาศ ความร่วมมือระหว่างกันของผู้เรียน และการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนสำหรับครูนั้นอาจ จัดให้มีการเรียนการสอนที่ใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้สร้างความสัมพันธ์ และการเรียนรู้ จากเพื่อนร่วมกลุ่มของตน นักเรียนเองจะได้ทั้งการพัฒนาศักยภาพทั้งในเชิงวิชาการ และการ พัฒนาในด้านจิตใจ และสังคม ส่วนกรรมการสถานศึกษาอาจจัดให้มีกิจกรรมเช่น การออกค่าย เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน จากผลการศึกษานั้นการสร้างบรรทัดฐาน

ความสัมพันธ์ระหว่างกันของนักเรียน ครู และกรรมการสถานศึกษาส่งผลต่อระดับทุนทางสังคมมากที่สุด ดังนั้นการสร้างกฎเกณฑ์ หรือแนวทางในการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทุนทางสังคมในส่วนนี้

1.1.2 ครู

ความสัมพันธ์ระหว่างที่ดีครูยอมทำให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดี การช่วยเหลือพึ่งพาปรึกษาหารือกัน การแนะนำ ให้แนวคิดใหม่ในการพัฒนาการเรียนการสอนแก่เพื่อนครูทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของครูเพิ่มขึ้นได้ เพราะเท่ากับว่าครูมีความเป็นกัลยาณมิตร ห่วงดีต่อกัน และพร้อมที่พัฒนาผู้เรียนไปร่วมกัน ส่วนความสัมพันธ์ต่อนักเรียนนั้น ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน เป็นบุคคลที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เป็นที่ปรึกษา ให้แนวคิดข้อเสนอแนะที่ดีสำหรับผู้เรียนในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ และทักษะชีวิต ครูควรมีความตั้งใจที่จะพัฒนานักเรียนให้เต็มศักยภาพของแต่ละคน ให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนั้นครูยังมีบทบาทที่จะเป็นตัวกลางในการสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน และบ้านของนักเรียนซึ่งก็คือการมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อพ่อแม่ และผู้ปกครองของนักเรียน โดยองค์ประกอบที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างครูกับพ่อแม่ ผู้ปกครองนั้นควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างครู และผู้ปกครอง โดยเครือข่ายความสัมพันธ์นี้ทั้งครู และพ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถสร้างขึ้นได้จากการติดต่อ พบปะระหว่างกัน โดยความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะทำให้ทั้งครู และพ่อแม่ผู้ปกครองรับทราบถึงปัญหา พฤติกรรม และศักยภาพของนักเรียน ที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ในอนาคต

1.1.3 กรรมการสถานศึกษา

การมีความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างกรรมการสถานศึกษายอมทำให้การทำงานมีความราบรื่น เนื่องจากกรรมการสถานศึกษานับเป็นผู้บริหารสำคัญที่จะเป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียน ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกรรมการสถานศึกษาเอง และกรรมการสถานศึกษากับครู และนักเรียน เป็นการช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน กรรมการสถานศึกษาเองได้รับทราบความคิดเห็น ปัญหา และแลกเปลี่ยนแนวคิดต่างๆ ความเข้าใจอันดีที่เกิดขึ้นทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างดีซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้อันดีของนักเรียน และประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอีกด้วย

1.2 ทูทางสังคมภายนอกสถานศึกษา

จากผลการพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบของทูทางสังคมแล้วพบว่าคุณลักษณะที่ส่งผลต่อทูทางสังคมภายนอกสถานศึกษามากที่สุดคือคุณลักษณะด้านความเป็นเครือข่ายระหว่างกัน ดังนั้นในการพัฒนาทูทางสังคมภายนอกสถานศึกษาบุคคลจึงควรมีการติดต่อ ปฏิสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ และใกล้ชิดกันจึงจะทำให้ความสัมพันธ์ดังกล่าวส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายใน และภายนอกสถานศึกษา โดยมีแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ดังนี้

1.2.1 ครอบครัว

จากการสรุปผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทูทางสังคมภายนอกสถานศึกษา คือปัจจัยด้านเครือข่ายความสัมพันธ์ดังนั้นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างให้เกิดทูทางสังคมในครอบครัวได้ดีคือการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับนักเรียนชั้น พ่อแม่ผู้ปกครองควรให้ความสำคัญกับนักเรียน ให้ความสนใจ และเอาใจใส่กับนักเรียน เป็นที่ปรึกษาที่ดีในเรื่องการศึกษาต่อ หรือเมื่อนักเรียนเกิดปัญหา สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในครอบครัว ส่งเสริมพัฒนาการหรือ สิ่งที่นักเรียนสนใจอย่างเต็มที่ นอกจากนั้นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับครูเองก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน โดยพ่อแม่ควรให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ที่มีกับโรงเรียนเช่น การเข้าร่วมการประชุมผู้ปกครอง การพบปะครู เพราะการติดต่อมีความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสถานศึกษานั้นมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

1.2.2 ชุมชน

การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา และชุมชนมีความสำคัญที่สุดในการสร้างทูทางสังคม อาจเริ่มจากการปรับเปลี่ยนบทบาทของแต่ละฝ่าย เพื่อพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีระหว่างกัน สำหรับโรงเรียนเองก็สามารถพัฒนาบทบาทของตนในชุมชนเพื่อสร้างให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ขึ้นได้เช่น ให้การอบรมแก่ชุมชนในเรื่องอาชีพ หรือสอนทักษะต่างๆ ให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนเช่น การสอนคอมพิวเตอร์ ส่วนชุมชนสามารถมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาให้กับสถานศึกษาได้ ทั้งบทบาทการเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน การจัดหาทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการศึกษาให้แก่สถานศึกษา หรือการมีบทบาทเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานศึกษาที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ทั้งในแง่ของการเรียนรู้ และประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยทั้งโรงเรียนและชุมชนต้องมีความจริงจังในการร่วมมือเพื่อที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น

2. การนำผลวิจัยไปใช้ในเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษารูปได้ว่าการสร้างให้เกิดทุนทางสังคมนั้นทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของสมศ. ทั้งในทางตรงและทางอ้อม นอกจากนั้นแนวคิดเรื่องทุนทางสังคมยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาได้แก่ ครู นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน (school - based management) สอดคล้องกับหลักการบริหารแบบหลักการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ดังนั้นการพัฒนาทุนทางสังคมจึงเป็นแนวทางที่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษาได้อีกแนวทางหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจที่กำลังชะลอตัวในปัจจุบัน แต่จากผลการทำการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาได้มีการให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ที่กล่าวมาค่อนข้างน้อยและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน ก็ยังมีความสัมพันธ์ที่ไม่มั่นคง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะทำให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ดังกล่าวมากขึ้น เพราะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน หรือในที่นี้หมายถึง ทุนทางสังคม ไม่เพียงมีผลในทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ยังส่งผลทางตรงในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกด้วย เพราะฉะนั้นหากมีการเพิ่มขึ้นของระดับทุนทางสังคม ย่อมส่งผลต่อระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้วย อย่างไรก็ตามก็ตีความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของบุคคลที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้นจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของแนวคิดเรื่องทุนทางสังคม อันได้แก่การที่บุคคลมีการติดต่อ สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอใกล้ชิด มีความไว้วางใจเชื่อใจกัน และมีค่านิยมที่ดี มีกฎกติกา ระหว่างกัน และให้เกียรติซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้การจัดการศึกษาที่ให้สังคมมีส่วนร่วม โดยการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาไปสู่ท้องถิ่นนั้นประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาเอกสารเบื้องต้นพบว่าส่วนใหญ่มักมีทำการวิจัยแบบระยะยาวเพื่อศึกษาถึงระดับทุนทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนว่ามีผลต่อระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างไร โดยทำการศึกษาเป็นช่วงระยะเวลายาวติดต่อกัน 1-3 ปี และเพื่อศึกษาถึงพัฒนาการของทุนทางสังคม และใช้ข้อมูลย้อนหลัง 2-3 ปี ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปเพื่อเปรียบเทียบถึงความเปลี่ยนแปลงของทุนทางสังคมว่ามีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงควรมีการศึกษาแบบระยะยาวต่อไป

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรจัดให้มีการศึกษาโดยการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณการวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กันไป เพราะจากผลการวิจัยครั้งนี้แม้จะสรุปได้แล้วว่าทุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 การวัดทุนทาง

สังคมนั้นใช้ทั้งวิธีเก็บรวบรวมเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนั้นการทำการวิจัยในครั้งต่อไปหากมีการศึกษาโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณน่าจะทำได้ ผลการวิจัยที่ลึกซึ้ง และชัดเจนขึ้นกว่าเดิม นอกจากนั้นในการเก็บข้อมูลควรเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลายโดยเก็บจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งครู ผู้ปกครอง นักเรียน บุคคลในชุมชน และผู้บริหารหรือ กรรมการสถานศึกษา

3. จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าสังกัดของโรงเรียนไม่มีผลต่อความแตกต่างของทุนทางสังคมของโรงเรียน อย่างไรก็ตามก็ตีจากการศึกษาเอกสารเบื้องต้นพบว่ามีตัวแปรบางตัวแปรเช่น ที่ตั้งของโรงเรียน (ในเมือง หรือนอกเมือง) หรือขนาดของโรงเรียน (ขนาดใหญ่,ขนาดกลางและขนาดเล็ก) ที่มีอิทธิพลต่อระดับทุนทางสังคม แต่เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในภาพรวม ผู้วิจัยจึงไม่ได้ศึกษาตัวแปรอื่นเลย ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรจัดให้มีการศึกษาแบบ multi site เพื่อศึกษาว่าตามบริบทของสังคมไทยนั้น สถานที่ตั้งของโรงเรียนนั้นทำให้เกิดความแตกต่างของระดับทุนทางสังคมหรือไม่ อย่างไร

4. จากผลการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าทุนทางสังคมนั้นมีผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ดังนั้นการพัฒนาทุนทางสังคมย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบในการพัฒนาทุนทางสังคมของโรงเรียน เพื่อให้ได้แนวทางในการสร้าง และพัฒนาทุนทางสังคมให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา